

sebb vonásait számokba foglalja össze s *Fényes Elek* 1842-re vonatkozó adataival veti egybe az újabb idők fokozatos fejlődésről beszámoló népoktatási statisztikáját.

A magyar népoktatás problémáit tárgyaló, fentiekben röviden ismertetett kötet nemcsak a mult fejlődés bemutatása és a mai viszonyok megismerése szempontjából tanulságos mű, de gazdag kultúrtörténeti és statisztikai anyagával a jövő kultúrpolitikusa számára is értékes, eszmékben bővelkedő forrásmunkát alkot.

Melly József dr.: A vörhenykérdés különös tekintettel a székesfővárosi viszonyokra.

Dr. Joseph Melly: La question de la scarlatine, spécialement au point de vue des conditions de la capitale.

Statisztikai Közlemények (szerkeszti: Illyefalvi I. Lajos dr.) 55. kötet (1927) 1. szám. Budapest, 131 l. Kiadja: Budapest székesfőváros statisztikai hivatala.

Publications statistiques (rédigées par J. Louis Illyefalvi). Vol. 55 (1927) No I. 131 p. Edition au Bureau de statistique de la ville de Budapest.

Résumé. Dans les premiers chapitres de son étude remarquable, M. Joseph Melly traite la scarlatine surtout au point de vue médical, exposant les observations et les expériences faites, avec un succès seulement partiel, pour découvrir l'essence de cette maladie. Les abondants documents statistiques cités par l'auteur ont été puisés principalement aux statistiques de la mortalité et en partie à celles de la morbidité; il présente des données aussi pour la formation de la léthalité. En comparant les chiffres de cinquante-deux années (1874—1925) avec ceux des autres maladies infectieuses et la mortalité totale, il constate que quoique la mortalité par scarlatine ait diminué quelque peu à Budapest (atteignant en 1921—1925 le minimum: 2·5 décès pour 10.000 habitants), toutefois la proportion des cas de maladie n'y a pas baissé et en général la lutte contre la scarlatine a eu peu de résultat. Comparées aux données de 40 villes européennes, celles de Budapest offrent un tableau défavorable: elle est une des villes où en 1911—1924 la mortalité par scarlatine a constamment été la plus élevée. Sur la base des données relatives aux différentes parties de la ville et aux conditions sociales de la population, M. Melly estime que ce fait était dû surtout aux logements surpeuplés. Il fait connaître la mortalité causée par la scarlatine aussi par groupes d'âges, et expose que le tableau est moins sombre si on ne compte pas les étrangers soignés et morts à Budapest de cette maladie.

*

Melly József, több értékes orvosstatisztikai tanulmány szerzője, legújabb terjedelmes munkájában a vörhenyprobléma megvilágítására s a vörheny budapesti viselkedésének bemutatására törekszik.

Tanulmányának bevezető fejezetei főleg a kérdés *orvostudományi* oldalával foglalkoznak. A hevenyfertőző betegségek társadalomegészségügyi jelentőségének vázolása után *Melly* a scarlatina kórlényegének kiderítésére irányuló — immár több száz éves — törekvéseket írja le az idevágó orvosi irodalom bő idézésével. A vörheny kutatás, melynek gyökerei a XVI—XVII. századig nyúlnak vissza, a nagy számban és intenzíven folytatott bel- és külföldi kísérletek és megfigyelések ellenére még ma sincs befejezve: *a kitűzött probléma* a mutatkozó részleteredmények dacára *még nincs megoldva* s ez a vörheny elleni védekezésben a legnagyobb akadály.

A fertőző betegségek ellen folytatott küzdelemben szerzett tapasztalatok ismertetése már a statisztikai kutatás küszöbére vezeti *Mellyt*, aki ebben a fejezetben a statisztikának a járványtani vizsgálódásokban elfoglalt szerepére is rámutat s néhány későbbi statisztikailag erősebben alátámasztott megfigyelésre (szociális viszonyok hatása stb.) hívja fel az olvasó figyelmét. Majd a főváros közegészségügyi berendezésének és e berendezés fejlődésének ismertetésével az orvosi problémakörből teljesen a *statisztikai vizsgálódás* mezéjére tér át.

A könyv adatainak értékelése szempontjából fontos a következő, bár rövid fejezet, a *fertőző betegségekre vonatkozó statisztikai forrásokról*. A vörhenykérdés statisztikai megvilágítására elsősorban a *mortalitási* adatok alkalmasak, amelyek az epidemiológiai megfigyelésekhez szükséges hosszabb időtartamról rendelkezésre állanak s megbízhatóbbak, mint a kisebb pontossággal regisztrált *morbiditási* adatok, mely utóbbiak kimutatására a fertőző betegségek kötelező bejelentése következtében nyílik mód. *Melly* az általános halandósági és megbetegedési statisztika kiegészítésére a fertőzőkórház betegforgalmi kimutatásait is forrásul használja fel, minthogy e kimutatások a pontos diagnosztika folytán megfelelő mortalitási, morbiditási, valamint *letalitási* adatokat szolgáltatnak.

Munkájának következő fejezete *ötvenkét év* (1874—1925.) endémiás hevenyfertőző megbetegedési és halálozási adataival ismertet meg s a főváros összhálózásának, valamint hasihagymáz, torokgyík, szamárköhögés és kanyaró mortalitási és morbiditási adatainak tükrében vázolja fel a scarlatina viselkedését. A vörhenymorbiditás, mortalitás és letalitás félszázados fejlődését grafikonban is ábrázolja. Adataiból *Melly* arra a konkluzióra jut, hogy az endémiás hevenyfertőző betegségek közül a vörhenyvel szemben az egészségvédelmi kultúra aránylag csak *kevés eredményt produkált*. Ebből is látható, hogy mennyire megnehezíti e betegség elleni küzdelmet a scarlatina kórlényegére vonatkozó ismeretek tökéletlensége. A székesfővárosi vörhenyhalálozás alakulása ugyan arra mutat, hogy bizonyos mértékű *javulás* 1874 óta bekövetkezett: a tízezer la-

koszhoz viszonyított arány az elmúlt 52 év alatt 1921—1925-ben állott 2·5-del a mélyponton és ugyancsak enyhült valamelyest a tárgyalt időszakban a letalitás, a megbetegedések gyakorisága azonban most is nagyjában megegyezik az ötven év előttivel, a scarlatinamortalitásnak az összhalandóságban elfoglalt rapszodikus ingadozó szerepe pedig határozott javulást az egész félszázad alatt sem mutat: a legutolsó évtöd adatainál, amikor az összhalandóságból 1·2% jutott a vörhenyre, már 1881—1885-ben kedvezőbb, 1·1%-os arányt jegyzett fel a statisztika. Minthogy a 30 évnél idősebbek körében vörheny jóformán alig fordul elő, *Melly* a népesség egészéhez számított vörhenyhalálózási arány mellett ennek korrekтивumaként a 30 évnél fiatalabb lakosság számához viszonyított vörhenymortalitási arányt is bemutatja — igaz, hogy csak a legutolsó másfél évtizedről — és rámutat arra, hogy a népesség korösszetételében beállott eltolódás folytán az egész lélekszámhoz viszonyított arány nem mindig adja hű képét a vörhenyhalálózás tényleges alakulásának. Kár, hogy ezzel az érdekesnek ígérkező kérdéssel tanulmányában a messzebb múltba visszamenő nem foglalkozik.

Tanulságos összehasonlítást nyújt *Melly* könyvének következő fejezete, amelyben 40 európai város adataival veti egybe Budapest scarlatina-mortalitásának számsorát. Előbb e városok általános és gümőkór-halálózási viszonyainak ismertetésével utal arra a szomorú helyre, amelyet Budapest — részben kedvezőtlen szociális, részben elmaradottabb közegészségügyi viszonyai miatt — az európai nagyvárosok között elfoglal, majd pedig a vörhenyhalandóság 1911—1924. adataiból rajzolja meg Budapestnek e szempontból is kedvezőtlen egészségügyi képét. A főváros másfél évtized alatt állandóan a legnagyobb vörhenyhalandóságot mutató városok csoportjában szerepelt s 1923-ban pld. csak Riga, Varsó, Róma, Szófia és Brüsszel, 1924-ben Szófia, Róma és Varsó scarlatinamortalitási aránya haladta meg Budapestét. (Az, hogy *Melly* 1924-ben Bécsset is e városok közé sorozza, nyilván számítási hiba, mert a vörhenyhalálesetek ez évi abszolút száma (27) Bécsben — mint a többi évben is — messze elmarad a budapestitől (136) a 68. oldalon közölt táblázat szerint). *Melly* a svájci és holland városok jó helyzetét főleg a kedvező szociális viszonyoknak tulajdonítja míg az egymáshoz hasonló szociális viszonyokkal bíró Bécs és Budapest vörhenyhalandóságában Budapest rovására mutatkozó nagy eltérést elsősorban az általános népműveltség különbözőségére vezeti vissza. A jólét, vagyonosság és kultúra jótékony hatására mutat rá a fővárosi vörhenyhalálózási statisztika idevonatkozó adatai alapján is, az egyes kerületek és a bel- és kültelek vörhenyhalandóságának eltérő számaiból pe-

dig arra a következtetésre jut, hogy a scarlatina-mortalitást elsősorban a népműveltség által befolyásolt zsúfoltság determinálja. Egyébként a vörhenyt *Melly* is iskolabetegségnek tekinti, ha nem is olyan tipikusnak, mint a kanyarót és ezért az iskolában való védekezést továbbfejlesztendőnek tartja. A továbbiakban még a hospitalizáció kérdését ismerteti, azután pedig a *nemek és korcsoportok* vörhenystatisztikai adatait közli. Ezek közül megemlítendő, hogy a megbetegedések és halálozások gyakorisága az 1—4 és 5—9 évesek korcsoportjában kulminál: előbbire (a Szent László-kórház adatai szerint) átlagban a vörhenyhalálesetek 23·1, utóbbira 25·3%-a jut; ez az arány a következő korcsoportokban fokozatosan csökken s a 30 évnél idősebbek nagy korosztályában már csak 3·3%; ennél is kisebb — 1·7% — az egy évnél fiatalabbak részesedése. *Legveszélyeztetettebb a 3—8 évesek korcsoportja.*

Az idegen halottaknak a főváros halandóságában elfoglalt közismerten nagy szerepére való tekintettel *Melly* külön fejezetet szentel ennek a kérdésnek is: egyrészt különválasztja a főváros törzslakosságának vörhenyeseit és így Budapest tényleges vörhenymortalitásának kimutatására törekszik, másrészt a környék vörhenyhalálózási viszonyairól is a lehetőséghez mérten pontos képet próbál adni. Végül munkájának utolsó fejezetében eszmefuttatásának tanulságos konkluzióit vonja le.

Melly József vörheny tanulmánya a fővárosi Statisztikai Közlemények új formában közreadott sorozatának első negyedévi köteteként jelent meg. Könyve beható és értékes munka, mely nemcsak statisztikai, de általános városegészségügyi szempontokból is érdekesen, tanulságosan festi meg a vörhenyproblémának, különösen Budapest vörhenystatisztikájának, valamint egyszersmind a hevenyfertőzőbetegségek székesfővárosi magatartásának képét.

Th. L. dr.

Szádeczky Kardoss Tibor: A magyarországi pénzügyi intézetek fejlődése.

Tibor Szádeczky Kardoss: *Développement des établissements de crédit de Hongrie.*

Kiadja a Magyar Közgazdasági Társaság, Budapest, 1928, 212 oldal.

Edition de la Société Hongroise d'Economie Politique. Budapest, 1928. 212 pages.

Résumé. Dans le présent livre, M. Tibor Szádeczky Kardoss fait connaître, en 3 parties, d'après surtout ses propres recherches, l'histoire, la statistique et la sphère d'intérêts des établissements de crédit de Hongrie. La troisième partie intéressera particulièrement le lecteur: elle contient des données inédites sur les intérêts pris par les établissements de crédit.